

पुत्रहीना पुत्रवियुक्ता कौसल्येव अनेन सर्वेषां रामे पुत्रवत्त्वे मध्वनितं ॥ १६ ॥ १७ ॥ राजा सर्वथा त्वयामहदकार्यं कृतमिति सुमंत्राभिप्रायं तदीयात्युक्तिवचनैर्निर्णीयांगी
कारेणोत्तरमाह ॥ कैकेयेति ॥ पापाभिजनभावया पापकुलजया पापदेशजया पापाभिप्रायया च ॥ कुलेप्यभिजनो जन्मभूमावित्यमरः ॥ विनियुक्तेन रामप्रवाजने
इति शेषः ॥ न समर्थितं न विचारितं ॥ १८ ॥ नञोऽनेकधाप्रयोगः शोकेन चित्तवैकल्यात् ॥ सहसा झटित्यविचारेणैव ॥ १९ ॥ भवितव्यतया अवश्यप्रापकदूरदृष्टवशात् ॥

निरानंदमहाराज रामप्रवाजनातुरा ॥ कौसल्यापुत्रहीनेव अयोध्याप्रतिभाति मे ॥ १६ ॥ सूतस्य वचनं श्रुत्वा वाचा परमदीनया ॥ वा
प्योपहतया सूतमिदं वचनमब्रवीत् ॥ १७ ॥ कैकेय्या विनियुक्तेन पापाभिजनभावया ॥ मया न मंत्रकुशलैर्ददौः सह समर्थितं ॥ १८ ॥
न सुहृद्भिर्न चामात्यैर्मंत्रयित्वास नैगमैः ॥ मया यमर्थः संमोहात्स्त्रीहेतोः सहसा कृतः ॥ १९ ॥ भवितव्यतया नूनमिदं वा व्यसनं महत् ॥
कुलस्यास्य विनाशाय प्राप्तं सूतयदृच्छया ॥ २० ॥ सूतयद्यस्तिते किंचिन्मयापि सुकृतं कृतं ॥ त्वं प्रापया शुभं रामं प्राणाः संत्वरयंति मां
॥ २१ ॥ यद्यद्यापि ममैवाज्ञानि वर्तयतुराघवं ॥ न शक्यामि विनारामं मुहूर्तमपि जीवितुं ॥ २२ ॥ अथवापि महाबाहुर्गतो दूरं भविष्य
ति ॥ मामेव रथमारोप्य शीघ्रं रामाय दर्शय ॥ २३ ॥ वृत्तदंष्ट्रो महेष्वासः कासो लक्ष्मणपूर्वजः ॥ यदि जीवामि साध्वेनं पश्येयं सीतया स
ह ॥ २४ ॥ अतो नु किंदुःखतरं यो ह मिश्रवाकुनंदनं ॥ इमामवस्थामापन्नो नेह पश्यामिराघवं ॥ २५ ॥ वा इति वैशब्दसमानार्थं ॥ यदृच्छया दैवे
च्छया ॥ २० ॥ सुकृतं प्रियं ॥ संत्वरयंति निष्क्रमितुमिच्छंतीति यावत् ॥ २१ ॥ यदियदिवा अथवेति यावत् ॥ मदाज्ञया भवान्गत्वा राघवं निवर्तयतु ॥ ननु भरताय त्वयाराज्य
स्य दत्तत्वात् त्वदाज्ञया मया कथं गंतव्यं तत्राह ॥ अद्यापि ममैवाज्ञा यावद्भरतागमनमिति भावः ॥ निवृत्तौ हेतुर्नैत्यादि ॥ २२ ॥ पुनरपि रामनिवर्तनस्याशक्यत्वात् स्वनयनमे
वाह ॥ अथवापीति ॥ २३ ॥ वृत्तदंष्ट्रः कुंदकुञ्जलाकारदंष्ट्रः यदि जीवामि इति तत्समीपगमनपर्यंतमपि जीवने संदेह इति भावः ॥ २४ ॥ अतो न्वित्यतः शब्दार्थमाह ॥ इमामि
ति ॥ एवमत्यंतसन्निहितमरणकाले उत्तमलोकदस्वस्मरणाभ्याससंपादनाय भगवतात्मवियोगः पितुः संपादित इति तत्त्वं ॥ २५ ॥